

ČESKÁ KOMORA
ARCHITEKTŮ

POCTA ČKA 2007

ALENA ŠRÁMKOVÁ

Pocta České komory architektů je udělována každoročně osobnostem v oboru, které se svou prací a morálním přístupem významně zapsaly do moderní historie české architektury.

Alena ŠRÁMKOVÁ

Alena Šrámková patří mezi českými architektky ke generaci seniorů. Většina z nich se již vzdělala od projektové praxe a věnují se, pokud je to baví, drobnějším úlohám. Ne tak Alena Šrámková, jejíž jméno je stále slyšet a stále se setkáváme s jejími žáky z Fakulty architektury ČVUT, kde řídí jako profesorka svůj ateliér, lépe řečeno, „školu Aleny Šrámkové“. A k realizaci v současné době připravuje svůj největší projekt nové budovy ČVUT, vyšší jako vítězný projekt ze soutěže, ukončené v roce 2004. Její výstavba má být zahájena v letošním roce, takže kancelář Šrámková architekti (Tomáš Koumar, Lukáš Ehl) je nyní přípravou této velké stavby plně zaměstnána. V roce 1996 měla Alena Šrámková soubornou výstavu svého architektonického díla v Galerii Jaroslava Fragnera, kde se jako dominantní dílo, byť spíše komorního rázu, objevila věž *pro vědeckého pracovníka (realizace 1994)*. U té bychom se mohli na chvíli zastavit, protože právě tahle zdánlivě jednoduchá, neobvyklá vertikální dřevěná stavbička představovala jakýsi manifest, v té době poslední slovo architektky, pregnantní výpověď o jejím postoji k architektonické tvorbě vůbec. Již dříve se účastnila velkých veřejných stavebních akcí, jakými byly třeba přestavba a rozšíření Hlavního nádraží v Praze (spolupráce Jan Šrámek, Jan Bočan, Josef Danda, 1977), a před tím budova tehdejší ČKD v Praze Na Můstku (společně s Janem Šrámkem, 1983), tehdy považovaná mladší pražskou generací za první vlašťovku architektonické obrody uvnitř sterilní atmosféry, rozprostírající se v šedé zóně socialistické výstavby. Věži také předcházela silná inspirace: v roce 1991 se v Praze konala výstava amerického architekta, pedagoga a poetického teoretika Johna Hejduka, člověka, který podivuhodným způsobem dokázal proniknout elementární formy hlubokými, působivými významy, sestavovat z nich záhadné objekty, něco mezi velkými hračkami a stavbami a při tom bořit běžné estetické normy, jít proti nim. Z jeho sugestivních poetických hříček (*Zhroucení času, Dům sebevraha, Dům matky sebevraha...* - poslední dvě jmenované sochy symbolicky připomínají smrt Jana Palacha) se najednou stávala vážná architektura (berlínské domy IBA), která si z nich však uchovávala podstatné znaky. Něco z toho se vtělilo i do věže *pro vědeckého pracovníka na Košíku* (spíše pro básníka, když je to tak poetická, snad nejpoetičtější stavba Aleny Šrámkové?), jakoby došlo k náhlému spříznění duší s Johnem. Ostatně, proč ne, když John i Alena se narodili oba ve stejném dni stejného roku? V soutěži na Palachovo náměstí umísťovala Alena Šrámková dvě Hejdukovy sochy, které zůstaly v Praze, do jeho středu. Téma věže se vynořovalo i na jiných soutěžních návrzích Aleny Šrámkové, např. vysoká věž nad nárožím návrhu na budovu TUZEX na Karlově náměstí (s Tomášem Novotným, 1973). Nad střechou budovy Myslbeka (soutěžní návrh, spolupráce Jan Kupka, 1993) se tyčila dokonce trojice hranolovitých věží, motiv, který měl tehdy zřejmě pro architektku zvláštní význam.

U příležitosti výstavy v roce 1996 vydala Galerie Jaroslava Fragnera katalog, začínající obšírným rozhovorem, který s Alenou Šrámkovou vedli Jiří a Jana Ševčíkovi. Jiří Ševčík působil v 70. a 80. letech na Fakultě architektury a soustředil pozornost na projevy mladších architektů, kteří se pokoušeli vnést do sterilního prostředí husákovské normalizace nový duch, což bylo považováno za jistou formu architektonického disentu. Postmoderní pokusy byly vnímány nejen jako vzpoura proti vševládajícímu obrazu typizované architektury, ale i proti režimu. Kupodivu, mezi tyto mladé lidi zapadla starší Alena Šrámková, která vůbec nepodlehla lákavým svodům postmoderny, jež jí byla cizí, a přesto na ně její názory i autorita měly výrazný vliv. Rostislav Švácha zhodnotil v knize *Česká architektura a její přísnost (2004)* její výjimečné působení na okruh mladých: „Slova jako *střídmost, obyčejnost, nebo pokora* často užívali ti z nich, kteří opravdu chtěli navrhovat střídmé a obyčejné stavby, tak i ti, kteří se zahleděli do vtipných a ironických hříček západního postmodernismu... nedokázali se zbavit sebekázně, k níž je moralistický obsah rozprav Aleny Šrámkové mimovolně nutil...“. „Touha po prostotě (ji) dováděla k pokusům úplně se od *ismů* oprostít“, zbavit architekturu... stylového a časového určení... dospět k „modernistickému bezčasí“. Tyto reflexe se rozvíjely ve stísněných časech tzv. „normalizace“, kdy se lidí zmocňovala totální beznaděje a v takové atmosféře nabýval jejich obsah na výjimečném významu, byl naléhavou výzvou: nepoddávat se a věřit, že lze najít i v téhle bídě východisko, spočívající v uvědoměném uchopení dané situace a podmínek, omezených možností a pokusit se právě z nich vykresat aktuální hodnotu, vyslovit *pravdu*. Téma *pravdivosti a morálky* v architektuře se v moderní historii architektury objevovalo často, ať šlo o reakci na eklektismus, nebo tradicionalismus. Pro Karla Teigeho bylo nemorální všechno, co nebylo moderní a tudíž revoluční. Zde se však tento pojem definuje jinak. Nedá se říci, že by socialistická architektura panelových sídlišť „lhalá“, naopak, byla „pravdivá“ až hrůza. Přesto se v době normalizace pojem *pravdivosti* jevil jako naděje na záchranu před kolapsem, pádem do nicoty. Co znamenal? Zdá se, že šlo tehdy o naléhavou potřebu návratu přirozených významů do architektury, v situaci, kdy se z ní stal diagram, statistický fakt, kvantifikovatelný, industriální objekt. A to si právě Alena Šrámková uvědomovala víc než kdo druhý a pokoušela se vyjádřit ve svých názorech i stavbách. Pojmenovat věci, stanovit elementární prvky stavby tak, aby se z nich dal udělat dobrý „barák“, slovo, které má u ní zvláštní citový náboj, jakoby se jednalo o živý předmět.

Přestože se v devadesátých letech podmínky architektonické tvorby podstatně změnily, uchovala si Alena Šrámková i nadále zásadní postoje, k nimž dospěla v minulých desetiletích. Nemusela je měnit, jsou vskutku

svým způsobem nadčasové (nebo v nich vládne Šváchovo „modernistické bezčasí“?), proto také nezastarávají. Ukázalo se, že morální postoje, vyvolané reakcí na poměry totalitního režimu nepozbyly platnost, jak pro Šrámkovou, tak i pro jistý okruh jí blízkých architektů (Ladislav Lábus, Josef Pleskot, Emil Přikryl aj.) ani v podmínkách volného trhu.

Výše zmíněný rozhovor manželů Ševčíkových se týkal definování osobitého a jasného postoje Aleny Šrámkové k architektonické tvorbě, k potřebě vymezení pevných principů tvorby tváří v tvář změněné situaci devadesátých let, doprovázené náhlou explozí všech možných proudů a tendencí, přívalem nových materiálů a technologií, které se u nás objevily. Její stabilní postoje a základní, důkladně zažitá pojmy se do dnešní doby nezměnily, nanejvýš zpřesnily a prohloubily, jak je patrné z pozdějších rozhovorů (Architekt 2, 1983, nebo můj rozhovor z roku 2008). Citují: „... nechci žádné výkřiky, chci nenápadnost, obyčejnost, něco fundamentálního, pravého, chci oslovit, působit jednoduchými a krásnými věcmi... mám blíž ke Kahnovi...“.

Ukazují to zřetelně nepočtené stavby z atelieru Šrámková architekti: přibýly ještě další věže - meteorologické stanice na Šeráku a v Chebu, realizován byl dům s pečovatelskou službou v Horažďovicích v roce 2002 (spolupráce Tomáš Koumar, Lukáš Ehl) a rodinný dům v Jirčanech z téže doby, vesměs pevné, klidné hmotné stavby, „domy s okny“ s čistými geometriemi částí i celku, tíhnoucí k symetrii. Uprostřed dnešní konfúze skýtají tyto domy jakousi „útěchu z architektury“. Nejsou ani moderní, ani klasicizující, spíše by se dalo říci, že jsou svým způsobem moderně archaické v tom, jak vyznívají v elementární síle svých složek.

K nim se druží tentokrát rozsáhlá poslední stavba, Fakulta architektury ČVUT v Praze, připravená k výstavbě, velký kubus, složený ze čtyř drobnějších, z nichž je jeden rohový kubus vypuštěn a nahrazen v samém rohu sloupem-hranicí, vysokým jako sama budova. Na vyvýšené nástupní plošině mají stát dvě Hejdukovy sochy – Dům sebevraha a Dům matky sebevraha. Bude to zase „dům s okny“ (malými a velkými), obložený červenou cihlou, zkrátka budova, reprezentující klasickou školu architektury jakožto „morální disciplínu“, vlídně vyzývající studenty ke studiu.

Nebudeme zde uvádět množství soutěží, jichž se architektka účastnila nejen jako soutěžící ale i odborný porotce. Mezi nejúspěšnější patřily soutěže na lávku pro pěší přes Vltavu, objekt na rohu Spálené a Charvátovy ulice, most v Přerově, vstupní objekt Národní galerie atd.

Na závěr je třeba zmínit pedagogickou činnost profesorky Aleny Šrámkové na FA ČVUT v Praze, kde působí už od roku 1991. „Učím je tomu, co je architektura, nahledu... jsem jejich hodná bába...“

V současné době se ve všech oblastech umění stupňuje diferenciací, což platí i o architektuře. Uniká do digitálních fantazií, ztrácejících často ze zřetele konstanty lidského chování, kulturní kontext historického prostředí, pohrdajících navyklymi společenskými normami a tvářících se jako progresivní avantgarda, která si osobuje právo manipulovat společnost, považovat bloby za vrchol pokroku. Ale je to ještě vůbec architektura, není to už jen design, zvětšený do obřích rozměrů? Být stůj co stůj avantgardní v době, kdy je všechno dovoleno, není zdaleka takovým hrdinstvím jako kdysi, je to spíš zavedená manýra. A právě tady je třeba ocenit vnitřní sílu a důslednost přesvědčení, které do své architektonické tvorby vkládá Alena Šrámková. Její architektura není zaostalá ani ve srovnání s nejradiálnějším výkřiky. Jde jí o uchování trvalých hodnot, vyrůstajících z domácího kulturního prostředí, o architekturu, představující „hlubinu bezpečnosti...“. Je zároveň moderní i archaická, srozumitelná i blížká. Není ani hédonistická, na to je přísná, ani konzervativní, na to je vlídná a možná, že může i vychovávat lidi. Takovou by si ji ráda Alena Šrámková představovala.

Pavel Halík

Na titulní straně portrét Aleny Šrámkové, foto Jan Kuděj

Rekonstrukce domu na Můstku, Praha, 2002-2005 (rekonstrukce objektu realizovaného podle projektu Aleny Šrámkové a Jana Šrámka v letech 1974-1983); spolupráce: Lukáš Ehl, Tomáš Koumar, foto Lubomír Fuxa

Věž pro vědeckého pracovníka, Košík, 1993-1994, realizace

POCTA ČESKÉ KOMORY ARCHITEKTŮ 2007

Česká komora architektů uděluje každoročně Poctu významným osobnostem v oboru – architektům, teoretikům či pedagogům, kteří se zapsali nejen svou tvorbou, ale i morálním přístupem do historie moderní české architektury.

NOMINACE NA POCTU ČKA 2007

Žijící architekti - Emil Hlaváček, Jan Kaplický, Emil Přikryl, Viktor Rudiš, Alena Šrámková; in memoriam - Karel Filsak, Jindřich Freiwald, Ladislav Konopka, Jan Sokol.

Osobnosti posuzované porotou v posledním kole: Viktor Rudiš, Alena Šrámková, Karel Filsak a Jan Sokol.

ODBORNÁ POROTA POCTY ČKA 2007

Představenstvo ČKA doporučí každoročně odbornou porotu složenou z vynikajících českých projektujících architektů i teoretiků architektury, kteří vyhodnotí z nominovaných osobností jednu, jíž pak Česká komora architektů udělí Poctu.

V letošním, šestém ročníku v komisi zasedali: Doc. ing. arch. Pavel Halík, Ing. arch. Jan Bočan, prof. Ing. arch. Jiří Suchomel, prof. Ing. arch. Jaroslav Šafer, Ing. arch. Vítězslava Rothbauerová

HISTORIE UDĚLOVÁNÍ POCTY ČKA

O zavedení tradice Pocty rozhodlo představenstvo ČKA v roce 2000 s cílem ocenit mimořádné osobnosti na poli architektury. Vzhledem k velkému počtu vynikajících architektů, kteří se v minulém režimu nedočkali žádného významnějšího ocenění své práce a životních postojů, bylo v předchozích letech toto ocenění udělováno především in memoriam. ČKA však v roce 2005 mírně pozměnila statut Pocty a projevila zájem oceňovat především žijící osobnosti. Návrhy na nominaci mohou podávat všichni členové ČKA, pedagogové, teoretikové i historikové architektury, spolky architektů, školy a fakulty architektury v České republice.

Laureáti:

2000 – Petr Vaďura, Bedřich Rozehnal, Ladislav Žák (in memoriam)

2001 – Vít Obrtel, Otto Rothmayer, Oldřich Stefan, Zdeněk Vávra (in memoriam)

2002 – Josef Havlíček (in memoriam)

2003 – Josef Polášek (in memoriam)

2004 – Pocta nebyla udělena

2005 – Karel Hubáček

2006 – Miroslav Masák

AKCE SPOJENÉ S UDĚLENÍM POCTY ČKA 2007

SLAVNOSTNÍ CEREMONIÁL

Poctu ČKA 2007 v podobě plastiky od sochaře Richarda Kočího a čestnou listinu Aleně Šrámkové předá předseda České komory architektů Dalibor Borák při slavnostním ceremoniálu v Betlémské kapli v Praze 17. dubna 2008 v 18 hodin. Po ceremoniálu bude zahájena výstava Aleny Šrámkové v Galerii Jaroslava Fragnera.

VÝSTAVA

V prostorách Galerie Jaroslava Fragnera v Praze se 18. dubna – 11. května 2008 uskuteční výstava tvorby Aleny Šrámkové, která je nazývána „první dámou české architektury“. Na modelech, skicách, výkresech i fotografiích se představí studie a realizace ateliéru Šrámková architekti od osmdesátých let 20. století do současnosti. Výstava bude doplněna také krátkými „dopisy“ některých významných českých architektů určenými Aleně Šrámkové. Zhlédnout bude možno studie obchodního domu Tuzex (1988), administrativní budovy Myslbek (1993), Hypobanky na náměstí Republiky (1995), Pojišťovny v Brně (1996), lávky přes Vltavu (2000), mostu v Přerově (2003-2007), Sladovny v Olomouci (2007) a také realizované stavby - administrativní budovu na Můstku (realizace 1974-1983), věž pro vědeckého pracovníka (1994), meteorologickou stanici v Chebu (2001), dům s pečovatelskou službou v Horažďovicích (2002), řadu rodinných domů a dalších objektů. Nebude chybět návrh nové budovy Českého vysokého učení v Praze, na jejíž realizaci se právě intenzivně pracuje. Výstava původně sestavená na podzim minulého roku Michalem Škodou, Pavlem Kolíbalem a Petrem Tejem pro Dům umění v Českých Budějovicích byla aktualizována a doplněna a představí se nyní pražské veřejnosti.

KATALOG

Při příležitosti udělení Pocty ČKA 2007 a k výstavě konané v Galerii Jaroslava Fragnera bude vydán Českou komorou architektů katalog Aleny Šrámkové. Osmdesátistránková barevná publikace představí především významné studie a realizace Aleny Šrámkové od roku 1996 do současnosti, i když starší práce budou také stručně připomenuty. V roce 1996 totiž vyšel souhrnný katalog tvorby Aleny Šrámkové vydaný u příležitosti autorčiny výstavy v Galerii Jaroslava Fragnera. Nová publikace na katalog volně navazuje.

Autorem úvodního textu je architekt, teoretik architektury a pedagog Pavel Halík, rozhovor s Alenou Šrámkovou zpracoval kunsthistorik a současný ředitel Domu umění města Brna Rostislav Koryčánek. Grafické zpracování pochází ze studia Side2 (Marius Corradini, Tomáš Machek), koncepce a redakce Markéta Pražanová. Katalog bude možno zakoupit nejen na výstavě, ale také v knihkupectvích.

Více informací: Mgr. Markéta Pražanová, Česká komora architektů, marketa.prazanova@cka.cc,
tel.: 257 535 034; 608 322268 a také na www.alenasramkova.cz

Alena Šrámková Prof. ing. akad. arch.

narozena 20. 6. 1929, Praha

1947 – 1952

Vysoká škola technická, Bratislava, Fakulta architektury,
specializace architektura a pozemní stavitelství

1952 – 1954

Chemoprojekt Bratislava

1954 – 1955

Stavoprojekt, Ústí nad Labem

1955 – 1958

Akademie výtvarných umění, Praha, škola Prof. Jaroslava Fragnera

1958 – 1959

Potravinoprojekt, Praha

1959 – 1975

Státní projektový ústav obchodní, Praha

1975 – 1987

Projektový ústav výstavby hlavního města Prahy

1988

Účast na výstavě Triennale světské architektury, Bělehrad, Jugoslávie

1988

Výstava jednoho domu, autorská výstava, Galerie Jaroslava Fragnera, Praha

1988 – 1990

SIAL, Praha

1989

Účast na výstavě STL – Středotlaci, Galerie Jaroslava Fragnera, Praha

1989 -1992

Předsedkyně rady Obce architektů, Praha

1991

Založila samostatný ateliér „Alena Šrámková“

1991

Jmenována docentkou ČVUT, Fakulta architektury, Praha

1991

Autorská výstava, Technická universita Mnichov, Německo

1991 – 1996

Vedoucí ateliéru Fakulty architektury, ČVUT Praha

1993

místopředsedkyně rady Obce architektů, Praha

1994

Udělena „Cena osobnostem české architektury“ Obce architektů

1994 – 1996

Členka Pražského grémia pro ochranu a rozvoj kulturního prostoru hlavního města Prahy

1995

Účast na výstavě Mánes Mánesu, Praha

1996

Vedoucí práce Ústavu ateliérové výuky obytného prostředí a volné tvorby, Fakulta architektury VUT, Brno

1997

Autorská výstava „Alena Šrámková“, Galerie Jaroslava Fragnera, Praha

1997

Autorská výstava „Alena Šrámková“, Galerie Klenová

1998

Autorská výstava „Alena Šrámková“, Síň Obce architektů, Brno

1999

Autorská výstava „Alena Šrámková“, Barcelona

1999

Jmenována profesorem Akademie výtvarného umění, Praha

2004

9. Biennale v Benátkách „Metamorph“, expozice Šrámková – Milučký

2007

Alena Šrámková – architektura, výstava v Domě umění v Českých Budějovicích